

GORICA - Vizija in vloga Darka Bratine med družbo in politiko

Zaupanje čez mejo ostaja cilj

Včerajšnji dan, ki ga je širok lok organizatorjev posvetil spominu na Darka Bratina, je bil intenziven. Bil pa je predvsem navdihujoč. Zaradi vsebin, ki jih je petnajst govornikov ponudilo v dopoldanskem delu simpozija z naslovom *Fiducia oltre il confine - Zaupati čez mejo*, ker še zdaleč ni bilo obujanje spominov, temveč iskanje tistega, kar je živa Bratinova dediščina.

Organizatorji so bili Kinoatelj, Društvo Darko Bratina, oddelek za jezikoslovje, literaturo, komunikacijo, izobraževanje in družbo videmske univerze ter oddelek za politične in sociološke vede tržaške univerze, dalje Slovenska kulturno-gospodarska zveza (SKGZ), Slovenski raziskovalni inštitut (Slori) in mreža socioloških inštitutov dežele FJK Sociologia 2020. V imenu slovenskih organizatorjev so pozdravili Aleš Doktorič, Rudi Pavšič in Devan Jagodic, univerzi sta zastopala Nicola Strizzolo in Moreno Zago, za oba rektorja je pozdravila še Nicoletta Vasta z Univerze v Vidmu. Strizzolo je Bratinovo zapuščino prepoznal v povezovanju dveh univerz v korist Gorice, Zago pa je povedal, da ključev za razumevanje prelomnih časov, ki jih je od Bratine prejel v svojih študentskih letih, se poslužuje še danes. Jagodic je izpostavil, da je bil Bratina »posredovalec med slovenskim in italijanskim svetom, njegove ideje so zaznamovale Slori in navdihujejo tudi današnje jedro mladih raziskovalcev inštituta«. Pavšič je poudaril, da je Bratina veliko sejal, zato je njegovo delo obrodilo veliko sadov: »Bil je daljnoviden, zato ga nismo vedno razumeli, a nam je odpiral oči. Še bi ga potrebovali, ker okrog nas kraljuje plitvina idej.«

Besedo sta imela tudi župana Gorice in Nove Gorice. Rodolfo Ziberna se je spominjal Bratinove inteligence in prefinjene kulture: »Med nam je bilo veliko spoštovanje, čeprav sva bila na različnih stališčih. Danes pogrešamo osebe, ki razmišljajo kakor Darko Bratina. Da je Goriška zaradi EZTS obravnavana za zgled čezmejne integracije, je rezultat, za katerega moramo biti hvaležni tudi Bratini.« Matej Arčon je dodal: »EZTS je nastal zaradi zaupanja naših mestnih uprav. In naše skupno delovanje uživa veliko zaupanje Evropske unije. Danes uresničujemo vizijo, ki jo je Bratina imel.« Pozdravile so še Roberta Demartin, predsednica Fundacije Goriške hranilnice, ki je za simpozij dala na razpolago dvorano svojega sedeža v Gosposki ulici, senatorka Laura Fasiolo in z video sporočilom še deželna odbornica Loredana Panariti, ki je pravilno opozorila, da je zaupanje v obmejnem prostoru ključna tema in cilj, ki ga moramo zasledovati, kar pa v preteklosti ni vedno bilo.

Simpozij je stopil v živo, ko je Davo-

Davorin Devetak (levo) in omizje sociologov: z leve Daniele Ungaro, Milan Bufon, moderator Cristiano Degano, Maria Cristina Novelli Quadrifoglio in Bruno Tellia

BUMBACA

rin Devetak, ustanovni član Kinoateljeja, zarisal življenjepiso skico Darka Bratine med Gorico, Trstom, Trentom, Turinom in Ljubljano. Plod je dveletnega raziskovanja, v njem je bilo marsikaj neznanega, še neslišanega. Portret je bil poglobljen, dokumentiran in istočasno srčen. Začel se je z Bratinovim rojstvom »na meji, sredi vojne, v severnem delu Gorice, kjer se je na obdelanih poljih med Sočo in Solkanom prosto govorilo slovensko, italijansko, furlansko, v slovenski družini, ki je ob narodni zavesti gojila odprtost do obeh okolij«. Devetak je izpostavil etape v Bratinovem življenju, ki so jih spremljale preobrazbe njegovega imena: na slovenski šoli je bil Božidar, za sošolce na italijanskem liceju Diodato, z letoma 1967-1968 pa je prevzel slovensko ime Darko. V Devetakovem govoru, ki bo s prihodnjim tednom v celoti objavljen na Kinoateljejevi spletni strani, sta se slovenščina in italijanščina neprestano izmenjavali z ozirom na vsebino, »kar izraža to, kar je Darko Bratina bil: dvoživka, kdor živi dve življenji«.

Temo iz naslova sta nato razčlenili dve omizji, politično in sociološko, z osmimi govorniki - devetega, politologa iz Ljubljane Mirana Komaca, ni bilo zaradi lažje nesreče na poti v Gorico -, potek je vodil predsednik deželne novinarske zbornice Cristiano Degano, ki je začel s spominom iz svojega obdobja na deželi: »Ko je prišla iz Strasbourga vest o Bratinovi smrti, smo prekinili zasedanje deželnega sveta. Tolikšna je bila prizadetost.«

Poslanica Tamara Blažina je povedala, da je bila zakonska zaščita Slovencev ena osrednjih tem Bratinovega angažiranja, povezana je bila z njegovim razmišljanjem o narodnosti in preseganju meje. Zagovarjal je, da je Italija dolžna Slovencev zaščiti, da ta ne sme biti predmet barantanja in niti ne koncesija podložnikom, temveč priznanje bogastva s Slovenci poseljenega ozemlja. Prvi predlog zaščitnega zakona je vložil leta 1993, drugega dve leti kasneje: »Iskal je čim širšo podporo. Trdil je, da zakon ne sme biti vsiljen, če želimo vzpostaviti normalizacijo odnosov.« Bivši parlamentarec in vladni pod-

tajnik Miloš Budin je poudaril, da je imel Bratina jasno pred očmi dvojni pristop, ki ga neka skupnost lahko goji do vprašanja kulture in jezika: izbirati mora med držama zaprte ali odprte identitete. »Dokaz o tem, v katero smer je šla manjšinska skupnost, je slovenska šola: več kot polovico šolske populacije prihaja iz mešanih in italijanskih družin.« V Bratinovem razmišljanju je bila prisotna tudi intuicija »o teritorialni zavesti, ki presega posamezne nacionalne zavesti in vključuje vse etnične zavesti tega prostora,« je še dejal Budin. Z dilemo odprtih ali zaprtih meja se Evropa še vedno spopada. Bratina se je tudi dobro zavedal učinkov ločevanja ljudi in drobljenja držav, dogajanje v Kataloniji je le zadnji primer tega.

Dvakratni predsednik goriške pokrajine, danes pa poslanec in deželni predsednik Conija Giorgio Brandolin še hrani kos papirja, na katerega je Bratina leta 1997 pred njim, tedanjim kandidatom za predsednika pokrajine, zarisal tri kroge: ponazarjali so Goriško ter Vipavsko in Soško dolino. Obkrožil jih je z večjim krogom, meje na stičišču med tremi manjšimi krogi je zbrisal, postali so celota. »Čezmejno integracijo sem dal na prvo mesto svojega volilnega programa, kar so mi oporekali tudi strankarski kolegi, češ da v Gorici ne bom prejel niti enega glasu,« je povedal in spomnil, kako je Bratina pospremil podtajnika na italijanskem ministrstvu za zdravstvo na grič, zato da mu je prikazal fizično bližino goriške in šempetrške bolnišnice, ki ju je hotel povezati tudi z inovativno, drzno rešitvijo, s podzemnim predorom ali nadhodom. »Goriška vseh priložnosti padca meje ni izrabila. EZTS je sredstvo, da poskusi nadoknaditi zapravljeni čas, mora pa imeti velike sanje, velike načrte in

vlagati v znanje,« je dodal. Tržaški senator Francesco Russo je imel Bratina za profesorja na fakulteti. Včeraj ga je skupaj z Benaminom Andreatto postavil za zgled akademika, izposojenega politiki: oba sta bila docenta, oba senatorja. »Zaradi daljnovidnosti, ki je še aktualna, skoraj proška, zaradi smelosti idej in izjemnega etičnega profila sta zaznamovala celo generacijo.« Spomnil je, kako je Bratina trdil, da se mora naš prostor pravočasno pripraviti, zato da padec meje ne bo prinesel presenečenj, ker je travmatično tako postavljanje kot tudi odstranjevanje meja. »Bratina nas še danes nagovarja s pozivom, naj usmerimo pogled čim dlje, naj na prvo mesto damo to, kar združuje, ne pa tega, kar ločuje, da zaupamo mladim in da nanje stavimo.«

Bratino sociologa je prvi začel osvetljevati Bruno Tellia, njegov sošolec v Trentu, ki je nato z Bratino delil kariero univerzitetnega profesorja. Današnjemu času, ko je govor o volilnem okrožju, ki bi omogočilo izvolitev Slovenca v rimski parlament, je bila na kožo pisana Telliova priprava o tem, kako ga je Bratina prosil, naj skupaj zarišeta takšno okrožje, ki mu bo omogočilo izvolitev, kar se je leta 1992 uresničilo. V čas v Trentu segajo tudi prve Bratinove pobude o filmskih nizih. »V študijska leta pa sega predvsem pristop, ki sva ga skupaj dozevala za razumevanje okolja: nisva izhajala iz vrednostnih ocen, temveč iz analize faktov in dejstev, iz razumevanja ozadij, znanje za to pa sva črpala iz študija klasikov sociologije. Posledica pristopa, ki ne vodi k izražanju ocen, temveč k razumevanju pojavnosti, je Bratinova dialoška drža.« Tellia je še pripomnil, da sta z Bratino sicer pustila za sabo bolj malo napisanega, »ustvarila pa sva vsaj dvajset virtualnih knjig: sestavila

sva kazalo za knjigo, ki pa ga nisva razvila, ker naju je pritegnila analiza nove teme«. Sociolog z univerze v Teramu Daniele Ungaro je poudaril, da je Bratina sociološko razmišljanje okrog identitete postavil v središče svojega političnega nastopanja. Maria Cristina Novelli Quadrifoglio je z Bratinovo pomočjo pripravila svojo diplomsko nalogo o deželi na meji, pri njem je diplomirala in postala njegova asistentka na univerzi. O Bratini pa je včeraj izpostavila predvsem plodovito sled, ki jo je pustil na Visoki šoli za socialno delo v Trstu: »O tem se bolj malo ve in govori, toda tedaj, v družbeno prelomnih časih, je bila šola valilnica številnih socialnih delavcev. V ta leta segajo temelji socialne občutljivosti in politike naše dežele.«

Edini slovenski govornik med sociologi je včeraj bil Milan Bufon z Univerze na Primorskem, družbeni geograf in dolgoletni predsednik Slorija, ki je osvetlil Bratinovo razmerje do slovenske znanosti in raziskovalnega inštituta. Sreča ali poseben odnos, ki ga je imel Bratina do manjšinskega vprašanja in do slovensko-italijanskih odnosov, izhaja iz tega, da je bil človek, ki je prihajal od zunaj. Formiral se je izven manjšine, ki je bila zelo različna od današnje. Slori je tedaj nastal, Bratina ni bil njegov ustanovni član, a je bil takoj pritegnjen vanj. Nepričakovano je postal njegov ravnatelj, vanj je vnašal svoje nove in inovativne poglede, bilo je obdobje modernizacije inštituta, je dejstva nizal Bufon, nato pa opozoril na razhajanja z manjšino, »ker Bratinova inovativna vizija ni bila del manjšinske vizije«. Njegova razmišljanja o multipli identiteti, o aktivnih integracijskih politikah, o goriškem modelu integracije ostajajo aktualna, njegove vizije pa v marsičem še neuresničene, je zaključil Milan Bufon. (ide)

GORICA - V Ljudskem domu o prebežnikih v Bombijevem predoru

Kaj pa, če prostovoljci odpovejo?

Silvano Gaggioli: »Treba je ukrepati po pravni poti in nekaj oseb ali ustanov tožiti« - Stojan Spetič: »Treba je spremeniti način sprejemanja«

Komunistična stranka s skupino prostovoljcev je prejšnji teden v Ljudskem domu v Nunski ulici priredila srečanje o pojavnosti neoskrbovanih, zanemarjenih in zdravstveno ogroženih beguncih, ki prenočujejo v Bombijevem predoru pod goriškim gradom. Poročevalci so mestno sramoto in brezbriznost odgovornih upravnih ustanov obravnavali iz vidika humanosti, pravne ureditve, zdravstva, politike in mednarodnih silnic.

Po uvodnih mislih usklajevalca posegov je pokrajinski tajnik stranke Ottavio Romano kot odvetnik osvetlil zakonske vidike vprašanja ter pri tem izhajal iz kronologije dogajanja v zadnjih desetih letih, kajti žgoči problem ni od včeraj. Nekoč so bili izvorni vzroki v

Bosni in Hercegovini, sledila sta Afganistan in Pakistan, sedanja val pa se je sprožil leta 2013. Ostrina stanja je povezana z bivakiranjem na soškem bregu in celo utopitvijo enega izmed beguncev, s šotoriščem v dolini Korna in s selitvami po mestu. Sedaj je pojav najbolj viden v Bombijevem predoru, premiki po mestnih ulicah s culami in bisagami, z maskiranjem problema med koncem tedna ob sejmu Okusi na meji, z razkuževanji, pojavom garrij in malarije! Kaj (ne) dela občinska uprava, kaj civilna zaščita? Izjave odgovornih upraviteljev se omejujejo na vprašanje spodobnosti in ugleda, ne pa na prenočitvev, hrano, zdravljenje, prerazporeditev in postopno vključevanje.

Posegi prostovoljk in zlasti njihove predstavnice so bili zelo prepričljivi, odločni in ogorčeni. Stanje je postalo tako nevzdržno, da razmišljajo o enotedenski odpovedi svojega napora, zato se retorično vprašujejo, kaj se bo zgodilo, če prekrizajo roke v znak protesta. Ostali prisotni so izrazili bojazen oziroma prepričanje, da napovedujejo katastrofo, kajti zakrknjenost občinske uprave in župana je tolikšna, da bo tistih skoraj sto pribežnikov pač ostalo brez vsakršne opore. Pričevanja iz pogovorov na prefekturi valovijo med sarkazmom, zaprepačenostjo in jezo. Odgovori dokazujejo, da funkcionarji nimajo pojma, za kaj pri vsej stvari gre. Na primer naj prostovoljke operajo

odeje, da se reši higienski problem. Naj bi torej nesle na dom 400 odev in jih doma oprale!!! Z Rdečim križem ni veliko bolje, saj sprašuje prostovoljke, kaj storiti.

Na srečanju so bili trije predstavniki političnih gibanj: občinski svetnik Silvano Gaggioli (Gorizia c'è) je dejal, da ne bo nobenih posledic, če razmišljamo le o politični poti. Uprava ne sliši na tisto uho, zato je treba ukrepati pravno in nekaj oseb ali ustanov tožiti. Potreba je skupina odvetnikov, ki naj sprožijo postopek. Posegel je tudi občinski svetnik Andrea Picco (Forum za Gorico) in pridružila se mu je Adriana Fasiolo (Demokratska stranka). Stojan Spetič, deželni tajnik Ko-

munistične stranke, je gledanja na nastali položaj razširil na mednarodno raven, na vzroke in posledice kontinentalnih razsežnosti, na silnice globalizacije in osvajalnih vojn zaradi energetskih virov. Komunistična stranka na državnih ravni se zavzema za prekinitev spopadov, ki povzročajo selitve. Potrebno je spremeniti način sprejemanja. Predlogi za razreševanje ne najdejo plodnih tal, ker je verjetno zli duh že ušel iz steklenice, če pomislimo na nevarne premike na desno na evropski ravni. Mediji prilivajo olja na ogenj z nestrokovnostjo, iskanjem halo efekta in poudarjanjem obrobnih dogajanj namesto poudarjanja vzrokov za posledice, ki jih doživljamo. (ar)